

VEŘEJNÉ FINANCE V EVROPSKÉM KONTEXTU

Studijní opora k předmětu Veřejné finance v evropském kontextu

Garant předmětu: Prof. Ing. Alena Zemplinerová, CSc.

Vyučující předmětu: Prof. Ing. Alena Zemplinerová, CSc.

Ing. Bc. Dominik Stroukal, Ph.D.

Cílem kursu je vysvětlit základy veřejných financí a ekonomie evropské integrace.

Po absolvování kursu bude student znát politiky Evropské unie (EU), nástroje realizace hospodářských politik a jejich odraz ve veřejných rozpočtech a daních.

Obsah:

1. Veřejné finance a evropská integrace: úvod a přehled.
 2. Veřejné finance a veřejný sektor (srovnání s tržním sektorem).
 3. Veřejné finance: funkce (alokace, přerozdělování, stabilita).
 4. Rozpočtová soustava: příjmy, výdaje, deficit (druhy, důvody vzniku).
 5. Veřejné dluhy: příčiny, důsledky, financování.
 6. Evropská integrace: milníky ve vývoji.
 7. Rozpočet Evropské unie a národní rozpočty (srovnání).
 8. Evropská měnová unie, konvergence členských států EU.
 9. Finanční, dluhová a ekonomická krize v eurozóně.
 10. Fiskální pakt a Evropská bankovní unie.
-

Název předmětu: Veřejné finance v evropském kontextu

Číslo a název modulu: 1. Veřejné finance a evropská integrace: úvod a přehled

Cíl modulu: Úvodní modul je věnován seznámení se se základními pojmy z oblasti veřejných financí, představení některých ukazatelů veřejných financí na příkladech jednotlivých evropských zemí a vymezení finančních vztahů veřejného sektoru vůči soukromému.

Klíčová slova: Veřejné finance, veřejný/soukromý sektor, veřejné (kolektivní) statky, čisté veřejné statky, smíšené veřejné statky, veřejné výdaje, veřejný dluh.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- *Úvod do veřejných financí: Dvořák P., Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize, Beck, 2008 a pozdější vydání. Str. 1-5.*
- Hamerníková B., Veřejné finance – vybrané problémy, Wolters Kluwer, 2017. Str. 15-31.
- *Vybrané kapitoly nebo jakákoli standardní učebnice veřejných financí.*

Kontrolní otázky:

1. Popište veřejné statky a uveďte příklady.
2. Jaké jsou finanční vztahy v soukromém sektoru?
3. Jaké jsou finanční vztahy ve veřejném sektoru?

Číslo a název modulu: 2. Veřejné finance a veřejný sektor (srovnání s tržním sektorem)

Cíl modulu: Cílem tohoto modulu je seznámit studenty s příčinami růstu veřejných výdajů (a daní) a porozumět srovnání veřejného a soukromého sektoru v souvislosti s efektivností a kontrolou ve veřejném sektoru a veřejných financích. Dále představit studentům dlouhodobé (nezamýšlené) efekty růstu veřejných výdajů na ekonomiku (soukromý sektor).

Klíčová slova: Růst veřejných výdajů, stát blahobytu, teorie veřejné volby, kolektivní rozhodování, fiskální politika, dotační průmyslové politiky, regionální politika, inovativní politika, efektivnost, rozpočtové omezení, efektivní alokace

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

Povinné zdroje:

- Benáček V. a Kabele J. , 2000, *Problémy české veřejné správy a byrokracie – současný stav a nástin řešení*, FSV UKakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Analytická podkladová studie pro Radu vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategie. RASES, leden 2000. Str. 433-447.
- Buchanan J. M., 1998, *Veřejné finance v demokratickém systému*. Praha. Business Books.

Doporučené zdroje:

- Niskanen W. A., 1996, *Bureaucracy and Public Economics.*, 1996, 2nd edition. Cheltenham: Elgar
- Niskanen W. A.: *Bureaucracy and Representative Government*. Chicago, Adine Press, 1971
- Mises, L., 2002 *Byrokracie*, 2002. (www.libinst.cz, [on-line knihy]).
- Olson M.: 1998. *Capitalism, Socialism and Dictatorship*. Working Paper, Univ. of Maryland, 1998
- Tullock, G., 1965, *The Politics of Bureaucracy*

Číslo a název modulu: 3. Veřejné finance: funkce (alokace, přerozdělování, stabilita)

Cíl modulu: Cílem tohoto modulu je vysvětlit studentům funkce veřejných financí (alokační, redistribuční a stabilizační. Dále se budeme zabývat problémy stabilizační fiskální politiky, tržním a vládním selháním. A v poslední části se budeme věnovat úlohám zájmových skupin v přerozdělování veřejných prostředků.

Klíčová slova: Alokační funkce, přerozdělovací (redistribuční) funkce, stabilizační funkce, fiskální politika vlády, diskreční opatření, automatické stabilizátory, fiskální politika, expanzivní fiskální politika, restriktivní fiskální politika, keynesiánci, monetaristé, tržní selhání, vládní selhání, lobbying.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:**Povinné zdroje:**

- Kohout P., Historie a politické souvislosti veřejných výdajů, část první, Průhledný státní rozpočet, Transparency International, 2006, str. 17-92.
http://www.transparency.cz/pdf/rozpocet_studie_01.pdf
- Pavel J., Kontrola veřejných rozpočtů, část třetí, Průhledný státní rozpočet, Transparency International, 2006, str. 169-210,
http://www.transparency.cz/pdf/rozpocet_studie_01.pdf
- Stiglitz, J. E.: 1997, Ekonomie veřejného sektoru, Grada Publishing, Praha 1997, str. 102, 207
- Lobbying v Evropské unii:
<http://ec.europa.eu/transparencyregister/public/homePage.do?redir=false&locale=en>

Doporučené zdroje:

- Buchanan, J. M., 1993, *Konstituce ekonomické politiky*. Nobelova cena za ekonomii, 1993
- Buchanan J. M., 1998, *Veřejné finance v demokratickém systému*. Praha. Business Books

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou nástroje fiskální politiky?
2. Vysvětlete keynesiánské vs. monetaristické postoje.

Číslo a název modulu: 4. Rozpočtová soustava: příjmy, výdaje, deficit (druhy, důvody vzniku)

Cíl modulu: Nejprve bude studentům představena rozpočtová soustava, mimorozpočtové fondy a struktura příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky. Následovat bude výklad o rozpočtových schodcích – jejich druzích a příčinách (fiskální disciplína). V závěru se studenti seznámí s důsledky růstu veřejných financí.

Klíčová slova: Nadnárodní rozpočet, národní veřejný rozpočet, rozpočtová pravidla, soustava veřejných rozpočtů, mimorozpočtové fondy, mandatorní výdaje, quasi-mandatorní výdaje, diskreční výdaje, sociální dávky, deficit státního rozpočtu, skutečný deficit, strukturální deficit, cyklický deficit, dluhové financování deficitu, emisní financování deficitu.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- Hamerníková B. 2017. Veřejné finance – vybrané problémy. Praha: Wolters Kluwer. Str. 36-42.
- *Zavedení Eura – maastrichtská kritéria:* Dědek O., <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>
- Krejdl A.: *Veřejné rozpočty a rozpočtový proces v České republice*, část druhá, Průhledný státní rozpočet, Transparency International, 2006, str. 92-168, http://www.transparency.cz/pdf/rozpocet_studie_01.pdf
- *Zákon o rozpočtové odpovědnosti 23/2017 Sb.*
- *Důvodová zpráva:* <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=412&CT1=0>
- Žáková , P. a kol., 2014. *Státní rozpočet 2014 v kostce – Informační příručka Ministerstva financí ČR.* Praha

Kontrolní otázky:

1. Popište rozpočtovou soustavu v České republice.
2. Jaké jsou jednotlivé druhy výdajů státního rozpočtu? Popište je.
3. Jak lze řešit deficit veřejných rozpočtů?

Číslo a název modulu: 5. Veřejné dluhy: příčiny, důsledky, financování

Cíl modulu: Cílem tohoto modulu je studentům vysvětlit pojmy veřejný a státní dluh a jejich příčiny. Dále se bude výklad orientovat na důsledky existence veřejného/státního dluhu a možnosti jejich financování.

Klíčová slova: Veřejný dluh, státní dluh, konvergenční kritérium fiskální rovnováhy, fiskální brzda, dluhová brzda.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- Dvořák P.2008. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck. A pozdější vydání. Str. 111 – 132.
- *Strategie financování a řízení státního dluhu na rok 2015 – aktualizace na 2. pololetí* [online]. Ministerstvo financí České republiky. <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/publikace-a-prezentace/strategie-financovani-a-rizeni-statniho-/2015/strategie-financovani-a-rizeni-sd-2015-21810>

Kontrolní otázky:

1. Charakterizujte veřejný dluh a jeho složky.
2. Jaké jsou příčiny veřejných dluhů?
3. Jaké jsou důsledky veřejného dluhu?
4. Jak se financuje veřejný dluh?

Číslo a název modulu: 6. Evropská integrace: milníky ve vývoji

Cíl modulu: V tomto modulu budou studentům představeny příčiny, důsledky a stupně ekonomické integrace do EU. Budou zmíněny zásadní milníky evropské ekonomické integrace a zanalyzována Maastrichtská kritéria konvergence (EMU).

Klíčová slova: Ekonomická integrace, Maastrichtská smlouva, Smlouva o Evropské unii, Lisabonská smlouva, cenová stabilita, konvergence dlouhodobých úrokových sazeb, stabilita devizového kurzu, Pakt stability a růstu, fiskální pakt.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- Hospodářská integrace EU: Baldwin R., Wyplosz Ch.2008. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada. Str. 68-65.
- Janáčková S. 2010. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: CEP – centrum pro ekonomiku.

Kontrolní otázky:

1. Proč státy integrují své ekonomiky?
2. Jaká jsou Maastrichtská kritéria konvergence pro vstup do eurozóny?
3. Jaké jsou náklady a přínosy členství ČR v EU?

Číslo a název modulu: 7. Rozpočet Evropské unie a národní rozpočty (srovnání)

Cíl modulu: V tomto modulu se studenti seznámí s rozpočtovými rámci a rozpočty EU – s jejich příjmovou a výdajovou stranou. Dále se dozvědí, kdo jsou čisté příjemci a čisté plátcí do rozpočtu Evropské unie, jak se odlišuje rozpočet členských států a rozpočet EU a co jsou deficity národních rozpočtů a fiskální disciplína. V závěru budeme diskutovat, jak by se musela proměnit příjmová a výdajová struktura rozpočtu EU, aby mohl plnit některé z funkcí veřejné služby, zajišťované dnes národními státy.

Klíčová slova: Strukturální fondy, rozpočet EU, národní rozpočet, fiskální disciplína, fiskální federalismus, princip subsidiarity.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- Hamerníková B. 2017. Veřejné finance – vybrané problémy. Praha: Wolters Kluwer. Str. 110-115.
- *Rozpočet EU*: Baldwin R., Wyplosz Ch. 2008. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada. Str. 101-110.
- Pozice ČR vůči evropskému rozpočtu: www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/pozice-cr-vuci-rozpocetu-eu/2017/cista-pozice-cr-ve-vztahu-k-rozpocetu-eu-29359
- *Rozpočet EU (praxe)*: <https://www.euroskop.cz/8877/sekce/rozpocet-eu/>

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou překážky a problémy s čerpáním evropských strukturálních fondů?
2. Vymezte rozdíly mezi rozpočtem EU a národními rozpočty.
3. Odkud pocházejí prostředky rozpočtu?

Číslo a název modulu: 8. Evropská měnová unie, konvergence členských států EU

Cíl modulu: V tomto modulu budou studenti podrobně seznámeni s Hospodářskými měnovými uniemi a s předpoklady optimální měnové unie. Závěrem budou zvažovány výhody a nevýhody zavedení jednotné evropské měny.

Klíčová slova: Hospodářské měnové unie, eurozóna, Maastrichtská konvergenční kritéria.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- Tuček, M. in *Euro versus koruna*. Pečínková, I. Brno. Centrum pro studium demokracie a kultury. 2007. s. 160
- Zahradník, P. *Vstup do Evropské unie. Přínosy a náklady konvergence*. Praha. C.H.Beck. 2003. s. 310
- Český statistický úřad. *Míra inflace v ČR v únoru 2015*.
<https://www.czso.cz/csu/xe/mira-inflace-v-cr-v-unoru-2015>
- Bagus, P. 2012. *Platit, či neplatit eurem?* Praha: Cevro institutu academic press. Str.21-22
- Dědek, O. Euro a česká republika. <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/vyhody-pro-spotrebitele>
- Evropská centrální banka. *Mapa eurozóny 1999-2015*.
<https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/map.cs.html>
- European economy quide. Graphic deatiaal.
<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/11/taking-europe-s-pulse>

Kontrolní otázky:

1. Které státy mají trvalou výjimku z eurozóny?
2. Formulujte aspoň tři výhody a tři nevýhody zavedení Eura pro spotřebitele.

Číslo a název modulu: 9. Finanční, dluhová a ekonomická krize v eurozóně.

Cíl modulu: V úvodu tohoto modulu bude stručně pojednáno o finanční, dluhové a ekonomické krizi v letech 2007-2011. Dále budou rozebrány příčiny a důsledky dluhové krize v eurozóně a zachraňování zadlužených států (příklad Řecka). Dále bude diskutováno, jak prolomit „začarovaný kruh“ propojení veřejných financí (rozpočtů) a bank.

Klíčová slova: Eurozóna, krize, finanční (bankovní) krize, fiskální (dluhová) krize, hospodářská krize, Bankovní unie, Fiskální pakt, centralizace, integrace.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- *Typologie finančních krizí:* Dvořák P.2008. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.* Praha: C.H. Beck. A pozdější vydání. Str. 165-170.
- *Kořeny a průběh krize eurozóny:* <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

Kontrolní otázky:

1. Jaká jsou hlavní pravidla Fiskálního paktu?
2. Jaké jsou hlavní body regulace finančních trhů v EU?

Číslo a název modulu: 10. Fiskální pakt a Evropská bankovní unie.

Cíl modulu: Cílem tohoto modulu je úvaha nad významem Fiskálního paktu a Evropskou bankovní unií – Zlepší zákon o rozpočtové odpovědnosti fiskální disciplínu vlády? Budou vysvětleny důvody vzniku a cíl bankovní unie a zamyšlení, zda má Česká republika vstoupit do Evropské bankovní unie.

Klíčová slova: Pakt stability a růstu, dluhová brzda, Fiskální pakt, střednědobý rozpočtový cíl, evropský stabilizační mechanismus (euroval), bankovní unie.

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- *Ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti:*
www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=411&CT1=0
- *Nový rámec EU pro fiskální politiku:*
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/89/novy-ramec-eu-pro-fiskalni-politiku>

Kontrolní otázky:

1. Popište evropský stabilizační mechanismus.
2. Jaký je cíl bankovní unie?
3. Jaká je struktura bankovní unie?
4. Které státy se připojily k bankovní unii?
5. Jaký je postoj ČR k bankovní unii?